

Een oefening in aandachtig handelen

De 'liefde voor het vak' is geen kwestie van 'die heeft het of die heeft het niet' noch een kwestie van 'kunnen' waar het om gaat in het opleiden tot competente en deskundige leraren. De 'liefde voor het vak' deelt zich mee in een ervaring of een *lesgebeuren*. Een ervaring is niet iets dat je (in de hand) hebt, maar een kans of een mogelijkheid die zich actualiseert doorheen een interesse. Opdat de les een kans of een mogelijkheid kan bieden om interessant te zijn, is het belangrijk om als leraar zich te oefenen in een aandachtige houding voor die kleine momenten.

Elke oefening bestaat uit een opdracht en een aantal duidelijke instructies. Ze zijn als het ware de regels waaraan we ons moeten houden om onszelf in een aandachtige conditie of houding te vormen. Om deze conditie van aandacht te beoefenen, onderscheiden we oefeningen in kijken, lezen en denken.

KIJKOEFENINGEN

Kijken is gegrepen zijn en opgaan in een manier van doen. Kijken is iets anders dan zien. Zien betekent iets of iemand herkennen en identificeren. Kijken is niet hetzelfde als wat in de lerarenopleiding 'observatie' is en waarbij de beginnende leraar ('observator') de mentor ('het bestudeerbare object') observeert op basis van het 'Beroepsprofiel van de leraar' (ook wel de competentiematrix genoemd). In deze observatieopdrachten gaat het erom iets te leren over de eigen professionaliteit op basis van de herkenbaarheid en af/aanwezigheid van bepaalde competenties. Kijken is nu precies de conditie waarin de verhouding observator versus het bestudeerbare object overgaat in een (intieme) ervaring van aangedaan of gegrepen worden door zijn of haar inspirerende wijze van leraarschap. Kijk oefeningen zijn oefeningen om te komen tot de conditie 'kijken' (dat een andere houding is dan observeren dat steeds een afstandelijke en beoordelende houding impliceert).

LEESOEFENINGEN

Lezen is zich laten aanspreken door de woorden. Lezen is niet hetzelfde het vergaren en raadplegen van informatie. Vanuit deze houding verschijnt de cursus of het leer materiaal als een bron van informatie waarmee men aan de slag kan gaan. De toegang tot de informatie moet worden gegarandeerd om zo - al dan niet in zelfstudie - de nodige kennis te ontwikkelen met het oog op het vervullen van de leerbehoeften. Lezen is nu precies de ervaring waarin de verhouding tussen informatiezoeker en de informatie(bron) overgaat in een relatie van overgave, zich inlaten met en verwondering voor wat er staat. Lees oefeningen zijn oefeningen in het aannemen van een leeshouding (dat is een andere houding dan de houding van de lerende die bronnen raadpleegt en informatie vergaart, al wetend wat hij/zij zoekt).

DENK OEFENINGEN

Denken is handelen als een zorgende aanwezigheid in de wereld. Om te kunnen zorg dragen voor de ander is het belangrijk om eerst zorg te dragen voor zichzelf. Op een zorgende manier in de wereld zijn betekent in de eerste plaats nieuwsgierig zijn naar wat zich aandient en toekomt. Het woord

'zorg' komt van het Latijnse '*cura*' dat ook in de stam zit van *curieus* of nieuwsgierig. Denken staat tegenover reflecterende houding waarbij men naar zichzelf en de ander kijkt als iemand die al dan niet voldoende is uitgerust om deskundig en competent te handelen. Vanuit een reflecterende houding is elk handelen steeds een competent handelen. Niet kunnen handelen betekent onvoldoende competent zijn. Denken daarentegen gaat uit van een nieuwsgierige en zorgend aanwezigheid bij de ander, niet om die andere te beoordelen (vanuit hetgeen hij/zij nog niet kan en nog moet 'leren') maar om een gelegenheid te bieden voor wat toekomt en *kan* gebeuren, met name het delen van een interesse. Denkoefeningen zijn oefeningen die ons vormen in een zorgende en nieuwsgierige houding (dat een andere relatie tot onszelf impliceert dan een reflecterende en beoordelende houding).

De liefde voor het vak en de noodzaak van studiemateriaal

We zouden 'studeren' tegenover 'leren' kunnen plaatsen. In leren gaat het om proces dat vertrekt vanuit een bepaalde beginsituatie met het oog op het bereiken van een leerdoel. Op basis van de leernoden en -behoeften worden leerinhouden en informatie beschikbaar gesteld met het oog op het ontwikkelen van een competent handelen. De lerende is hij/zij die weet over welke competenties (dit is kennis, vaardigheden en attitudes) hij/zij beschikt en nog niet (voldoende) over beschikt en op basis van deze tekorten informatie raadpleegt en verwerkt met het oog op het wegwerken van de tekorten ('levenslang leren').

Studeren is – in tegenstelling tot leren - wezenlijk een lijden en een passie en wordt gekenmerkt door het ritme van de afwisseling van verbazing en luciditeit, van ontdekking en van verlies, van passie en actie. Studeren is steeds een zich verwonderen en zich inspireren. De toestand van de student is deze van het krijgen van een schok ('shock'): hij of zij is 'stom'-verbaasd voor wat hem/haar geraakt heeft, niet in staat om het boven te komen en ook niet om er van los te raken.

Het studiemateriaal dat we hier aanbieden, wil dan ook een gelegenheid en een kans bieden om verloren te kunnen lopen en om zo nieuwe wegen en perspectieven te ontdekken. In het studeren en het oefenen gaat niet om het herkennen wat we al weten of om het vergaren van wat we nog niet kunnen maar om *educatieve momenten*. De studiematerialen die we aanbieden willen niet informeren maar een gelegenheid bieden om zichzelf te transformatie en te vormen ('de ziel die zich met zichzelf voedt').